
ჰაინრიჰ ბიოლის ფონდის სამხრეთ კავკასიის რეგიონალურ ბიუროში 2012 წლის 17 სექტემბერს გამართული საჯარო დისკუსია თემაზე:

„საარჩევნო გამოწვევები საქართველოს დემოკრატიული განვითარებისთვის: ტესტი ევროკავშირის სამეზობლო პოლიტიკის ეფექტიანობის გასაზომად“

ძირითადი მომხსენებლები:

გიორგი კანდელაკი - საქართველოს პარლამენტის წევრი, ფრაქცია „ერთიანი ნაციონალური მოძრაობა“ (თბილისი, საქართველო)

ვიოლა ფონ კრამონი - გერმანიის ფედერაციული რესპუბლიკის ბუნდესტაგის წევრი, ფრაქცია „კავშირი 90/მწვანეები“ (ბერლინი, გერმანიის ფედერაციული რესპუბლიკა)

თამარ ჩუგოშვილი - საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია, თავმჯდომარე (თბილისი, საქართველო)

მოდერატორი: ქეთევან ციხელაშვილი, აღმოსავლეთის პარტნიორობის საქართველოს ეროვნული პლატფორმა, საკოორდინაციო საბჭოს თავმჯდომარე (თბილისი, საქართველო)

ქეთევან ციხელაშვილი - მოგესალმებით. მადლობას მოგახსენებთ მობრძანებისთვის. დღევანდელი დებატები ძალიან საინტერესო თემას ეხება: **საარჩევნო გამოწვევები საქართველოს დემოკრატიული განვითარებისთვის: ტესტი ევროკავშირის სამეზობლო პოლიტიკის ეფექტიანობის გასაზომად**. ეს არის ძალიან კარგი ფორმატი და იდეების გაცვლის კარგი შესაძლებლობა. უფრო მეტიც, არჩევნებამდე ორი კვირით ადრე გვაქვს ძალიან საინტერესო შეკითხვები. ალბათ აღარ არის საჭირო საუბარი იმაზე, რამდენად მნიშვნელოვანია ეს არჩევნები, როგორც ჩვენი ქვეყნისათვის, ისე საერთაშორისო დემოკრატიული თანამეგობრობისთვის. ვიცით, რომ დიდია მოლოდინი ამ არჩევნებისა როგორც ქვეყნის შიგნით, ისე საერთაშორისო დონეზე. მე წარმოვადგენ აღმოსავლეთ პარტნიორობის საქართველოს ეროვნული პლატფორმას, საკოორდინაციო საბჭოს თავმჯდომარე გახლავართ. ორი დღის წინ გვქონდა ძალიან დიდი კონფერენცია, სადაც ძალიან მნიშვნელოვან თემებზე ვსაუბრობდით, კერძოდ, საარჩევნო გარემოზე ევროინტეგრაციის კონტექსტში. განვიხილეთ ორი ძირითადი საკითხი და ვფიქრობ, მათ ჩვენი დღევანდელი გამომსვლელებიც შეეხებიან.

რას ნიშნავს ეს არჩევნები და რატომ არის იგი მნიშვნელოვანი საქართველოსათვის ევროინტეგრაციის პირობებში. რა მდგომარეობა გვაქვს არჩევნების წინ და რა შეიძლება მოხდეს უახლოეს მომავალში. ქალბატონ ემტონის და კომისარ ფულეს ციტატა მინდა მოვიშველიო. მათ თქვეს, რომ ამ არჩევნების შედეგები განაპირობებს საქართველოს და ევროპის ურთიერთობას მომავალში. აღარ გავაგრძელებ საუბარს, იმიტომ რომ ძალიან საინტერესო მომხსენებლები გვყავს და ვფიქრობ, ყველა მნიშვნელოვან საკითხს შეეხებით.

დღეს საქართველოს სამოქალაქო საზოგადოება ძალიან ცოცხალია და ჩვენ ძალიან მომთხოვნები ვართ სტანდარტების მიმართ, ღირებულებების მიმართ და ეს არასდროს არ არის პოლიტიკური გემოვნების ამბავი. ყოველთვის ვცდილობთ სიტუაციის გაუმჯობესებას. შევძლებთ თუ არა ევროპული სტანდარტების გამყარებას ჩვენს ქვეყანაში? ყველაფერს ვაკეთებთ იმისათვის, რომ სიტუაცია გაუმჯობესდეს. ამიტომ კონკრეტულ საკითხებზე ვლაპარაკობთ, როგორც არის ადმინისტრაციული რესურსი, მედია, და არჩევნებთან დაკავშირებული სხვა გამოწვევები. რა თქმა უნდა, ჩვენ უნდა ვიმუშაოთ ჩვენს ევროპულ პარტნიორებთან ერთად, ვინაიდან ან ეს არის საშუალება დამატებითი სიტუაცია როგორმე შევარბილოთ. რეალობას პრაგმატულად უნდა შევხედოთ და ვიფიქროთ იმაზე, როგორ გავაუმჯობესოთ ამ მოკლე ვადაში საარჩევნო გარემო.

ახლა წარმოგიდგინებ ჩვენს სტუმრებს: ქალბატონი ვიოლა ფონ კრამონი, რომელიც გახლავთ გერმანიის ფედერაციული რესპუბლიკის ბუნდესტაგის წევრი და „კავშირი 90/მწვანეების“ წარმომადგენელი, ასევე სპიკერი საგარეო ურთიერთობების საკითხებში. პირადად მე ძალიან მაინტერესებს ქალბატონ ვიოლა ფონ კრამონის აზრი და ალბათ ეს არ არის მხოლოდ ჩემი სურვილი, თქვენი სურვილიც არის, მოვუსმინოთ მას. მინდა მივესალმო ბატონ გიორგი კანდელაკს, რომელიც გახლავთ საქართველოს პარლამენტის წევრი და წარმოადგენს ფრაქციას „ერთიანი ნაციონალური მოძრაობა“. იგი ასევე გახლავთ საგარეო საქმეთა კომიტეტის თავმჯდომარის მოადგილე. და ბოლოს, დიდი სიამოვნებით წარმოგიდგინებ თამარ ჩუგოშვილს, საქართველოს სამოქალაქო საზოგადოების წარმომადგენელს, რომელიც დღეს სწორედ სამოქალაქო საზოგადოებაზე და ამ არჩევნების მნიშვნელობაზე ისაუბრებს. ახლა სიტყვას სწორედ თამარ ჩუგოშვილს გადავცემ.

თამარ ჩუგოშვილი - თუ ნებას დამრთავთ აქცენტს წინასაარჩევნო გარემოს შეფასებაზე გავაკეთებ. ძალიან რთულია ამ სურათის ათ წუთში აღწერა, იმიტომ რომ ძალიან ინტენსიური და დატვირთული პერიოდი იყო. ბევრი რამ მოხდა და წინასაარჩევნო პერიოდი არა პირველ ოქტომბრამდე ორი თვით ადრე, არამედ გაცილებით ადრე, შეიძლება ითქვას, შარშან ოქტომბერში დაიწყო. ამ პერიოდში სხვადასხვა განვითარებების მოწმეები გავხდით და ძალიან რთულია ამ ყველაფრის მცირე მოხსენებაში აღწერა, მაგრამ შევეცდები ყველაზე მნიშვნელოვანზე ვისაუბრო და ჩვენი დაკვირვებებიც გაგიზიაროთ.

უკიდურესად მნიშვნელოვანია, რომ ყველა პოლიტიკურ პარტიას აბსოლუტურად თანაბარი შესაძლებლობები ჰქონდეს, ვინაიდან წინააღმდეგ შემთხვევაში ძალიან რთული იქნება სამართლიანი წინასაარჩევნო გარემოს შექმნა, და აი, სწორედ ამასთან დაკავშირებით ბევრი კითხვის ნიშანი ისმის. ჩვენ ეს წუხილი რამდენჯერმე უკვე გამოვხატეთ. ზოგადად, რა დასკვნების გაკეთება შეგვიძლია. რამდენიმე კონკრეტულ მაგალითს მოგიყვანთ და მიხვდებით, რასაც ვგულისხმობ. ამ წინასაარჩევნო პერიოდში არ იყო კონკურენტული გარემო პოლიტიკური პარტიებს შორის. ეს უფრო იმაში გამოიხატებოდა, რომ სახელმწიფო ებრძოდა ოპოზიციურ პარტიებს, რაც იყო ყველაზე დიდი გამოწვევა წინასაარჩევნო პერიოდში. შესაბამისად, შეუძლებელია გქონდეს თანაბარი შესაძლებლობები, თუ სახელმწიფო რომელიმე ერთ მოთამაშეს, ერთ პოლიტიკურ პარტიას უწყობს ხელს.

ჩვენ ძალიან ბევრი დარღვევა აღმოვაჩინეთ როგორც ოპოზიციის, ისე სახელისუფლებო პარტიის მხრიდანაც. სახელმწიფო ინსტიტუციები კი, რომლებსაც რეაქცია უნდა გამოეხატათ ამ ყველაფერზე, შერჩევითი პრინციპით მუშაობდნენ. ზოგიერთ ფაქტზე რეაგირებდნენ, ზოგიერთზე - არა. ყველაზე დიდი პრობლემა ამ წინასაარჩევნო პერიოდში ალბათ ეს იყო.

ასევე მნიშვნელოვანი პრობლემა იყო ადმინისტრაციული რესურსების გამოყენება, რაშიც არ ვგულისხმობ ამ სიტყვებს ვიწრო გაგებით. ვგულისხმობ იმას, რომ ადმინისტრაციული რესურსები ხელისუფლების სასარგებლოდ გამოიყენებოდა. სახელმწიფო ბიუჯეტი მოიხსენიება როგორც კონკრეტული პოლიტიკური პარტიის პროგრამა. თუ ეს არის რომელიმე პოლიტიკური პარტიის პროგრამა და ის იგივე სახელს ატარებს სახელმწიფო ბიუჯეტში, ეს დიდ დარღვევად მიგვაჩნია. ისინი ისე მოიხსენიებენ ამ პროგრამებს, რომ ადამიანებს ექმნებათ შთაბეჭდილება, რომ ეს არის კონკრეტული პოლიტიკური პარტიის პროგრამა. ყველაფერი, რასაც სახელმწიფო აკეთებდა, აღიქმებოდა როგორც ერთი პოლიტიკური პარტიის გაკეთებული. ეს არის ძალიან დიდი რესურსი. შემძლია ერთი მაგალითი მოვიყვანო, სტუდენტებისათვის საზაფხულო პროგრამის ფარგლებში ასობით სტუდენტი ჩავიდა ერთი კვირით სავსად მვირადდირებულ სასტუმროში ზღვის პირას და ამის ირგვლივ მიმდინარეობდა კამპანია, რომელიც ცალსახად სახელისუფლებო პარტიის სასარგებლოდ იმართებოდა. კონტროლის პალატას ამაზე რეაგირება უნდა მოეხდინა, ზუსტად ისე, როგორც უნდა მოეხდინა რეაგირება ოპოზიციური პარტიის მოქმედებაზე, მაგრამ ამ ფაქტს რეაქცია არ მოჰყოლია. ასევე არის ძალიან ბევრი საბიუჯეტო ხაზი, რომელიც სახელმწიფო ბიუჯეტით დაფინანსდა, მაგრამ გაშუქდა ისე, თითქოს ეს გაკეთდა ხელისუფლებაში მყოფი პოლიტიკური პარტიის მიერ.

რაც შეეხება მასობრივ მონაწილეობას კამპანიაში, სამწუხაროდ სახელმწიფო მოხელეები ძალიან ხშირად ადამიანებს მათი სურვილის წინააღმდეგ რთავენ კამპანიაში. მაგალითად, ხელმძღვანელი გავალებს შეაგროვო ხელმოწერები ამ პარტიის სასარგებლოდ. ადამიანს შეიძლება არ უნდოდეს ამის გაკეთება, მაგრამ ავალებს მისი ხელმძღვანელი,

რომელიც სამთავრობო უწყებაში მუშაობს, ასევე აიძულებენ აგიტაციას მმართველი პარტიის სასარგებლოდ. ჩვენ მრავალი მაგალითი გვაქვს იმისი, რომ ადამიანებს აძალბდნენ ამის გაკეთებას.

კიდევ ერთი პრობლემა პოლიტიკური პარტიებისთვის შემოწირულობების მიმართ დამოკიდებულებაში ჩანს. აუდიტი, სახელმწიფო მონიტორინგი, თანაბრად უნდა ვრცელდებოდეს, როგორც ოპოზიციაზე, ისე მმართველ პარტიაზე, და პოლიტიკური მოტივაციის გარეშე უნდა ხორციელდებოდეს. 2012 წლის იანვრიდან ბევრჯერ ვნახეთ, რომ სახელმწიფო აუდიტი „მისდევს“ ოპოზიციურ პარტიებს და შესაბამის რეაგირებას არ ახდენს მმართველი პარტიის მიმართ დარღვევებით განხორციელებულ შემოწირულობებზე. ჩვენ ასეთი ბევრი მაგალითი გვაქვს. ბევრი უკანონო ხარჯი აღმოვაჩინეთ მმართველი პარტიის შემთხვევაში, მაგრამ მას რეაგირება არ მოჰყოლია. ასევე თავს იჩენენ სხვა დარღვევებიც. ათეულობით მილიონი ლარის ჯარიმა დაეკისრა ოპოზიციურ პარტიებს, რაც სრულიად დისპროპორციულია ანალოგიურ გადაცდომებზე მმართველი პარტიის მიმართ დაკისრებული სანქციების თვალსაზრისით. ყურადსაღებია ის ფაქტი, რომ მსგავს სანქციებზე საბოლოო გადაწყვეტილება სასამართლოში კეთდება და ამ პერიოდში არც ერთ გადაწყვეტილება არ მიღებულა ოპოზიციური პარტიის სასარგებლოდ. გადაწყვეტილება ყოველთვის მმართველი პარტიის სასარგებლო იყო. სამწუხაროდ ძალიან ხშირად სასამართლოები იღებენ პოლიტიკურად მოტივირებულ გადაწყვეტილებას.

რამდენიმე სიტყვით მოგახსენებთ უწყებათაშორის კომისიაზე, რომელიც რეაგირებას უნდა ახდენდეს ასეთი ტიპის დარღვევებზე, ადმინისტრაციული რესურსების არასწორ გამოყენებაზე. მათ კონტროლის პალატაზე უკეთესად იმუშავებს. რამდენიმე დადებითი რეკომენდაცია შეიმუშავეს, მაგალითად, ადგილობრივი ხელისუფლებისაგან მოითხოვეს, რომ არ ჩაერთონ აგიტაცია-პროპაგანდაში და არ გაავრცელონ წინასაარჩევნო მასალები თავიანთ ვებგვერდებზე. მაგრამ მაინც, მიუხედავად ამ კომისიის საქმიანობის დადებითი შედეგებისა, ვხედავთ რომ დარღვევებთან მიმართებაში ჩარევა არ იყო პროპორციული და თანაბარზომიერი. მათ რეაგირება მოახდინეს უმნიშვნელო საკითხებზე, მაგრამ არ არიან ეფექტურები, როდესაც ადმინისტრაციული რესურსის მასობრივ გამოყენებაზეა საუბარი. შეგვიძლია კონკრეტული მაგალითებიც განვიხილოთ. როდესაც მათ უფრო ეფექტურად მუშაობა ვთხოვეთ, მაგრამ სამწუხაროდ მუშაობის ხარისხის გაუმჯობესება მაინც ვერ უზრუნველყვეს.

ბოლოს რამდენიმე სიტყვით მედია გარემოსაც მინდა შევეხო, რომელიც ძალიან პოლარიზებულია. აბსოლუტურად ყველა ტელევიზიიდან გვესმის პროპაგანდა. ზოგი ტელეარხიდან ოპოზიციური პროპაგანდა, ზოგიდანაც მმართველი პარტიის. მედია არ არის დაბალანსებული. ტელევიზია დიდი პრობლემაა. მედიას იყენებენ პოლიტიკური პარტიები. პროსამთავრობო მედიას ქვეყნის დიდი დაფარვა აქვს და მოსახლეობის დიდ წილს მოიცავს, ხოლო ხელისუფლებისადმი კრიტიკულად განწყობილ მედიას ბევრი პრობლემა აქვს. მცირე ცვლილება იყო ის დადებითი გადაწყვეტილება, რომელიც ამასთან დაკავშირებით იქნა მიღებული წინასაარჩევნო პერიოდში, რომ უნდა იყოს თანაბარი პრინციპები გათვალისწინებული და მცირე არხებს უნდა გაუმჯობესდეს აუდიტორიის მოცვა და შესაბამისად, საზოგადოებას ხელი უნდა მიუწვდებოდეს ინფორმაციის სხვადასხვა წყაროზე. საუბარია MUST CARRY – MUST OFFER პრინციპებზე, რომლებიც მხოლოდ არჩევნების დღემდე მოქმედებენ. არჩევნების დღეს ხელისუფლებისადმი „არალოიალური“ მედია საშუალებების სიგნალი გამოითიშება, მაშინ როდესაც მნიშვნელოვანია მათ მუშაობა მაშინაც

განაგრძონ, როდესაც გამოსაცხადებელია შედეგები. თუ ეს არხები არ იქნება ჩართული არჩევნების მერე, ეს ძალიან ცუდი იქნება. ამიტომ მოვუწოდებთ პარლამენტს, რომ ამ მცირე ტელევიზიების სიგნალი არ გაითიშოს არჩევნების დღეს და გაგრძელდეს არჩევნების დღის შემდეგაც რამდენიმე წლით, ვიდრე ქვეყანა არ გადავა მაწუყებლობის ციფრულ პრინციპზე.

ამასთან დაკავშირებით, კიდევ ერთი დეტალია გასათვალისწინებელი, რაც ტელეკომპანია „მაესტროს“ და „გლობალ ტვ“-ს სატელიტურ ანტენებს ეხება. მოგეხსენებათ ხელისუფლებამ მათი კონფისკაცია მოახდინა. მიგვაჩნია, რომ ეს უსაფუძვლოდ და სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის დარღვევით მოხდა. პროცესი დარღვეულია და ეს არის ერთი კონკრეტული პოლიტიკური სუბიექტის ნების გამოხატულება.

წინასაარჩევნო კამპანიისას ხალხის დაშინებასა და პოლიციის მონაწილეობაზე დროის სიმცირის გამო დაწვრილებით არ შემოიძლია ვისაუბრო. მიუხედავად იმისა, რომ ძალიან ცოტა დრო დარჩა არჩევნებამდე, დარჩენილ დღეებში მაინც უნდა მოვახერხოთ, რომ მსგავსი რამ აღარ მოხდეს. „მაესტრო“ სატელიტური ანტენებით, ასევე რაც შეიძლება სწრაფად უნდა გავრცელდეს, რათა ამ ტელეკომპანიის მიერ ქვეყნის დაფარვა გაუმჯობესდეს. ასევე ვფიქრობ, რომ საჭიროა ცნობიერების ამაღლებაზე მიმართული ძალიან კარგი კამპანია, რომლის მეშვეობით ვაცნობებთ ადამიანებს, რომ საარჩევნო პროცესი ფარულია, არავინ გიყურებს, ვერავინ დაგაკვირდება და გითვალთვალებს. ეს საჭიროა, რადგანაც ხალხში დადის ჭორები, რომ დამონტაჟებული იქნება ვიდეოთვალის და დაინახავენ, ვის აძლევ ხმას. ეს ახდენს გავლენას განწყობებზე და, რა თქმა უნდა, ადამიანს ზღუდავს საკუთარი ნების გამოხატვაში. ჩვენ მოვუწოდებთ შესაბამისი კამპანიის ჩატარებისაკენ და ეს სახელმწიფომ უნდა უზრუნველყოს. ეს არის ასპექტები, რომლებიც ძალიან მოკლე ვადაში უნდა გამოსწორდეს და რაც ხელს შეუწყობს საარჩევნო გარემოს გაუმჯობესებას.

ქეთევან ციხელაშვილი - გმადლობთ, თამარ. მესმის, რომ ძალიან რთულია მცირე დროში ამ თემებზე საუბარი. ჩვენ მოვუწოდებთ საარჩევნო კამპანიის ყველა მონაწილეს, სახელისუფლებო პარტიიდან დაწყებული, რადგან მათ ყველაზე მეტი შეუძლიათ მოცემული მდგომარეობის გაუმჯობესებისთვის, დასრულებული ოპოზიციური პოლიტიკური პარტიებით და მედიით, რომ პასუხისმგებლობით მოეკიდონ არსებულ ვითარებას. მათ ამ მოკლე ვადაში უნდა გაითვალისწინონ, რომ პოლარიზაცია და დამაბულობის ესკალაცია არავის ინტერესებში არ არის.

ახლა ბატონ გიორგი კანდელაკს გადავცემ სიტყვას, რომელიც გაგვიზიარებს თავის მოსაზრებას არსებულ საარჩევნო გამოწვევებთან დაკავშირებით.

გიორგი კანდელაკი - მოგესალმებით. ჩემთვის დიდი პატივია თქვენთან ყოფნა. მოდერატორის ნებართვით მინდა ერთი ნაბიჯით უკან გადავიწიო და ვუპასუხო კრიტიკას, რომელიც ახლახან მოვისმინე. მინდა ოთხი პუნქტი შემოგთავაზოთ საარჩევნო გამოწვევების შესახებ. საქართველოს მთავრობას აქვს ხედვა, რესურსები და მექანიზმები, რომლებიც გვაძლევს ევროკავშირთან თანამშრომლობის საშუალებას. იმედი მაქვს, რომ ეს არჩევნები კიდევ ერთხელ დაამტკიცებს, რომ საქართველო დგას ევროკავშირთან ინტეგრაციის გზაზე. ჩვენთან დაკავშირებით ბევრი კლიშე არსებობდა დასავლეთ ევროპასა და რუსეთში, და ეს არ არის სიახალე, მსგავსი ხედვა ყოველთვის იყო და ხშირად საქართველოს შიგნით საზოგადოებრივი დაპირისპირების მიზეზიც გამხდარა. როდესაც საქართველო ევროპულ მომავალს ირჩევდა, ამის შესახებ მთავრობას არ დასჭირვებია ამ პერსპექტივის შესახებ

საკუთარი მოსახლეობისთვის კითხვა დაესვა, რადგან აც ამ საკითხზე საყოველთაო კონსენსუსი არსებობდა. დღეს ეს პერსპექტივა უკვე გამოწვევის წინაშე დგება.

იყო ანგარიშები სერიოზული საერთაშორისო ორგანიზაციების მხრიდან, დამკვირვებლების მხრიდან, უპირველეს ყოვლისა ეს არის ეუთო, ევროკავშირის წარმომადგენლობა, რა თქმა უნდა, NDI [ეროვნული დემოკრატიული ინსტიტუტი] და IRI [საერთაშორისო რესპუბლიკური ინსტიტუტი], საერთაშორისო ინსტიტუტები, რომლებსაც აქ ჰყავთ წარმომადგენლობები. მათი ანგარიშებიდან გამომდინარე განსხვავებული სურათი ისახება იმასთან შედარებით, ვიდრე ჩემმა კოლეგამ “საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციიდან” ისაუბრა.

მინდა ვისაუბრო ოთხ ძირითად გამოწვევაზე, რომელიც დღეს ჩვენს წინაშე დგას. მათ დავახასიათებდი გრძელვადიან და მოკლევადიან გამოწვევებად. ორი მოკლევადიანი გამოწვევა გამომდინარეობს მიმდინარე წინასაარჩევნო კამპანიიდან, გრძელვადიანს უფრო ღრმა მიზეზები აქვს და სერიოზული შედეგების მომტანია. დავიწყებ მოკლევადიანით. პირველი შეეხება პოლიტიკაში ფულის შემოდინებას, როცა არ ვიცით საიდან და რამდენი ფული შემოდის. ამაზე ვისაუბრე ჩემს ამერიკელ მეგობრებთან. წარმოვიდგინოთ თეორიულად სიტუაცია, როდესაც ვთქვათ ამერიკაში შემოდის ახალი მოთამაშე, აქვს მილიარდობით ფული და ეს ფული მთლიანად არის ირანში დაგროვებული. აქ პროპორციებზეა საუბარი. ის ფული, რომელიც დღეს ერთი პოლიტიკური მოთამაშის მაგიდაზე დევს, ორჯერ აღემატება საქართველოს მთლიან ბიუჯეტს. ამ დროს, დაპირება, რომ საკუთარ ფულს სახელმწიფოს სასარგებლოდ დახარჯავენ, ცოტა უცნაურად ჟღერს. მით უმეტეს, როდესაც ამას არჩევნებამდე აკეთებ, ეს ვერც ერთ პოლიტიკურ და სამართლებრივ ნორმაში ვერ ჯდება. ეს არის სერიოზული გამოწვევა სახელმწიფო ინსტიტუციების მდგრადობის მიმართ. როდესაც ეს ფული შემოვიდა საქართველოში, ბატონმა ივანიშვილმა, არ მინდოდა სახელის თქმა, მაგრამ ვიტყვი, პირადად თქვა, რომ ყველაფერს დააფინანსებენ, სადაც დაფინანსების საჭიროება იქნება. ქალბატონმა ხიდაშელმა, რომელიც „ქართული ოცნების“ ერთერთი ლიდერია, თქვა, რომ არსებულ კანონმდებლობას არ დაემორჩილებიან და ამ ფულს მაინც დახარჯავენ. ამაზე მათ მიიღეს პასუხი, რომ ეს განზრახვა არაა სამართლებრივი, და რომ ისინი უნდა დაემორჩილონ კანონს.

მეორე მოკლევადიანი შემაშფოთებელი გამოწვევა არის ის, რომ ძალიან დიდი კამპანია მიმდინარეობს იმასთან დაკავშირებით, რომ ისინი არ დაეთანხმებიან არჩევნების შედეგებს, როგორც არ უნდა იყოს ის. წინასწარ არავინ ვიცით, როგორი იქნება შედეგები. ევროკომისარი ფულე მოუწოდებს ბატონ ივანიშვილს, რომ აღიაროს არჩევნების შედეგები, რომელსაც დადებს ცენტრალური საარჩევნო კომისია და თუ მათ დადებითად შეაფასებენ საერთაშორისო დამკვირვებლები. რა კომპონენტები აქვს ამ კამპანიას. ბატონი ივანიშვილი ამბობს, რომ ისინი მიიღებენ 90-80%-ს. ის პირდება ხალხს, რომ იქნება ახალი მთავრობის პრემიერ-მინისტრი და ამავდროულად განაგრძობს საერთაშორისო პარტნიორებზე თავდასხმებს. მაგალითად ის ცდილობს NDI-ს რეპუტაციის შელახვას, რომელიც წლების განმავლობაში საქმიანობდა და არავისთვის იყო საეჭვო, მანამ ვიდრე „ქართული ოცნება“ გამოჩნდებოდა. ივანიშვილი პირდაპირ თავდასხმაზე გადადის ამ ორგანიზაციის ხელმძღვანელზე ბატონ ლუის ნავაროზე. ბატონმა ჯაჭვლიანმა, რომელიც გა ხლავთ „ქართული ოცნების“ ერთ-ერთი სახე, თქვა, რომ ბატონ ნავაროს აქვს დაუნის სინდრომი და ის არის პატარა ძალღი. აქვე მინდა შეგახსენოთ, რომ ისინი გვპირდებიან, რომ ღამის 5 საათიდან შეიკრიბება ხალხი და დაიცავს საარჩევნო უბნებს.

ჩვენი ოპონენტები მანიპულირებენ საზოგადოებრივი აზრის გამოკითხვებით, ჩვენ გვაქვს გამოკითხვის შედეგები, რომლებიც განსხვავებულია მათი გამოკითხვებისგან. სამწუხაროდ, ეს ჩემს კოლეგას [თამარ ჩუგოშვილი] არ აღუნიშნავს. ასევე უნდა აღვნიშნო, რომ შემოვიდა ახალი არასამთავრობო ორგანიზაცია „ღია დემოკრატიის კომიტეტი“, რომელიც რეგისტრირებულია ფლორიდაში [ამერიკის შეერთებული შტატები]. მათ არა აქვთ გამოცდილება, მაგრამ ამბობენ, რომ არიან მოლდოვასა და უკრაინაში გამოცდილი ორგანიზაცია, თუმცა ჩვენ არ გვაქვს ამის მტკიცებულება. არც ის ვიცით, ვინ აფინანსებს ამ ორგანიზაციას. ჩვენ ვფიქრობთ, რომ მას ბატონი ივანიშვილი აფინანსებს. ამ ყველაფერს იმისთვის აკეთებენ, რომ არსებული სურათი შეცვალონ და გაამრუდონ, ადამიანები დააბნიოს ამდენმა განსხვავებულმა ანგარიშმა, შექმნან აურზაური ამ ყველაფრის ირგვლივ. ეს არის ის მოკლევადიანი გამოწვევები რაზეც თქვენი ყურადღების გამახვილება მინდოდა.

გრძელვადიანი გამოწვევები უფრო სერიოზულია. უპირველეს ყოვლისა ეს არის საერთო ღირებულებების მიზანმიმართული ეროზია. ეს არის ის მიმდინარე კამპანია რამდენიმე ფუნდამენტური კონსენსუსის წინააღმდეგ, რომელიც გვქონდა ქვეყანაში და რომელსაც მივაღწიეთ უკანასკნელი წლების განმავლობაში. ერთი საკითხი, რაზეც საყოველთაო კონსენსუსი არსებობდა არის ის, რომ მოხდეს ეთნიკური უმცირესობების ინტეგრაცია. მოგახსენებთ, რომ საქართველოს ოკუპაციის დღიდან, 1921 წელს, საქართველოში ეთნიკურმა უმცირესობებმა არც იცოდნენ, რომელ ქვეყანაში ცხოვრობდნენ. საბჭოთა პერიოდში ყველაფერს აკეთებდნენ იმისათვის, რომ ეთნიკური უმცირესობები მოეწყვიტათ საქართველოსგან. ეს სურათი ბოლო წლების განმავლობაში შეცვალეთ, მაგრამ დღეს, ჩვენ ვისმენთ ჩვენი ოპონენტების ძალიან ბევრ გამოსვლას უმცირესობების წინააღმდეგ. შემიძლია მაგალითებიც მოგიყვანოთ. მაგალითად ქალბატონმა კობახიძემ, რომელიც არის ამ პარტიის [„ქართული ოცნება“] თავმჯდომარე, თქვა, რომ მთავრობის მიზანია ებრძოლოს მართლმადიდებელ ეკლესიას, იმისთვის რომ ასიამოვნოს ამერიკას. ძალიან საინტერესო ახსნაა. ბატონი ბრეგაძე, რომელიც მათი მოკავშირეა, ამბობს, რომ კარგი იქნებოდა მოეგროვებინათ ყველა არატრადიციული სექსუალური ორიენტაციის მქონე ადამიანი და ზღვაში ჩაეყარათ, როგორც ეს ჰიტლერმა გააკეთა. ქალბატონმა დოლიძემ, რომელიც მათ კამპანიაში მონაწილეობს, შარლ აზნავურის ჩამოყვანა სომხური გავლენის გაზრდას დაუკავშირა.

კოალიცია [„ქართული ოცნება“] არის ანტიდასავლური. „ეროვნული ფორუმი“, რომელსაც სათავეში უდგანან ბატონები სანიკიძე და შარტავა, თავიანთ რიტორიკ აში დღემდე ანტიდასავლურები არიან და ნატოს წინააღმდეგ გამოდიან. კოალიციის ის წევრები, რომლებიც უფრო პროდასავლურები არიან, მაგალითად ბატონი ალასანია ამბობს, რომ ნატოსკენ გზა რუსეთზე გადის. ჯერ რუსეთთან ურთიერთობა უნდა მოვაგვაროთ და მხოლოდ ამის შემდეგ შევუერთდეთ ნატოს. მაგრამ ეს ალოგიკურია. იმიტომ რომ ნებისმიერი მაგალითი საწინააღმდეგოზე მიგვითითებს. ურთიერთობის გაუმჯობესება რუსეთთან შესაძლებელია მხოლოდ ნატოში შესვლის შემდეგ. ამაზე მიგვითითებს სხვა ქვეყნების მაგალითი.

ქეთევან ციხელაშვილი - ჩვენ მოვისმინეთ რამდენიმე საინტერესო მოსაზრება. ვგრძნობ, რომ გვაკლია ოპოზიციის მხრიდან წარმომადგენლები, იმისთვის რომ მათ შეძლებოდათ პასუხის გაცემა. მე კომენტარს არ გავაკეთებ, მხოლოდ ვიტყვი, რომ ჩვენს საზოგადოებაში ბევრი მხრიდან ისმის სიძულვილის ენა, არა მარტო ოპოზიციის მხრიდან,

არამედ მთავრობის მხრიდანაც და ესეც არის ერთ-ერთი გამოწვევა, ისევე როგორც სერიოზული ბრალდებები ერთმანეთის მიმართ.

მინდა ხაზი გავუსვა იმას, რომ ყველა მხარე ახდენს დამაბულობის ესკალაციას, რაც არ შედის არცერთი პოლიტიკური სუბიექტის ინტერესებში. რაც შეეხება ბატონ ფულეს განცხადებას, ეს საკითხი ევროკავშირის ელჩთან განვიხილეთ. იმ ეტაპზე, როდესაც წინასაარჩევნო ქვეყის კოდექსი წარმოდგენილ იქნა სამოქალაქო საზოგადოების მხრიდან, როგორც ოპოზიციურმა, ისე მმართველმა პარტიამ განაცხადეს, რომ დაიცავდნენ ამ კოდექსს.

ახლა სიამოვნებით გადავცემ სიტყვას ჩვენს ბოლო გამომსვლელს, ქალბატონ ფონ კრამონს. ჩვენთვის მნიშვნელოვანია, რას ფიქრობთ თქვენ ამ გამოწვევებთან და საქართველოს ევროპულ მომავალთან დაკავშირებით.

ვიოლა ფონ კრამონი - მადლობა. ვფიქრობ, რომ ამ ყველაფრის შემდეგ ძალიან საინტერესო დისკუსია გველის. საარჩევნო პერიოდში გერმანიაშიც საინტერესო დისკუსიები იმართება და საქართველოშიც. ხაზი მინდა გავუსვა იმას, რომ ევროკავშირის მხრიდან გაგვიხარდებოდა საქართველოში გვენახა სტაბილური პარტნიორი, ჩამოყალიბებული ქვეყანა. არა აქვს მნიშვნელობა, ვინ იქნება მმართველი პარტია, ვინ იქნება ქვეყნის სათავეში. მთავარია, რომ არსებობდეს გრძელვადიანი პარტნიორობის შესაძლებლობა. თუ ვიფიქრებთ „აღმოსავლეთის პარტნიორობაზე“, [საქართველოში] ჩამოსული იყვნენ ჩვენი შვედი, პოლონელი მეგობრები, ვინც ამ ინიციატივას სათავე დაუდო. რას ველით ამ ინიციატივისგან? უფრო მეტ წევრს, ინოვაციებს. თუ შეხედავთ, რა ხდება ბელორუსში, იქიდან დიდი მოლოდინი არ გვაქვს. ალბათ იგივეს თქმა შეიძლება აზერბაიჯანზეც. რა ხდება იქ, თქვენ ჩემზე უკეთესად იცით.

საქართველო გვჭირდება როგორც დიდი პოტენციალის მქონე და სტაბილური პარტნიორი. დღეისთვის პარლამენტარების 75% [საქართველოს პარლამენტი] მმართველი გუნდის წევრია. ისინი აკონტროლებენ პარლამენტს, იმიტომ რომ უმრავლესობაში არიან. სააკაშვილს და მის პარტიას აქვს როგორც ფორმალური ისე არაფორმალური ძალა. თქვენ ისედაც ხვდებით, სად არის ძალა ამ ქვეყანაში, ვის აქვს ძალა. ჩვენ გვინდა საქართველოში დავინახოთ მრავალპარტიული სისტემა, ცოცხალი და დინამიური პოლიტიკა, ჩვენ გვინდა ოპოზიციის დანახვაც პარლამენტში, რომელიც გააკონტროლებს მთავრობას.

რა არის საჭირო იმისათვის, რომ ნამდვილი დემოკრატიის მიმართულებით წავიდეთ? ახლა რასაც ვხედავთ ისაა, რომ სააკაშვილი ქვეყანას ემოციებით და არა კანონით მართავს. ის ერთპიროვნულად იღებს გადაწყვეტილებებს, ისე რომ კონსულტაციებს არ გადის პარლამენტთან და მინისტრთა კაბინეტთან. შესაბამისად, გადაწყვეტილება, რომელიც ახლა უნდა გაკეთდეს, და რომელიც უნდა მიიღოს ახლა მმართველმა პარტიამ და მისმა ხელმძღვანელმა, ჩვენი თვალთახედვით არის ის, რომ არსებული ვითარება სამუდამოდ არ უნდა გაგრძელდეს. შიდაპარტიულ სტრუქტურაშიც კი უნდა დაუშვან პლურალიზმი. ეს შექმნის სისტემას, რომელიც არ იქნება პერსონალიზირებული ანუ ერთი პირის ხელში. რას ვხედავთ ახლა საქართველოში - ბატონი გიორგი კანდელაკი არ დამეთანხმება, მაგრამ ვხედავთ, თუ როგორ იქცევა ბატონი სააკაშვილი და ეს გვახსენებს რეგიონში სხვა ლიდერების ქცევას, მაგალითად ნაწილობრივ ბატონ ალიევს, ნაწილობრივ ბატონ პუტინს. ჩვენ კი გვინდა დავინახოთ დემოკრატია. მინდა ამ არჩევნებში ვნახო, თუ როგორ დაამტკიცებს ბატონი სააკაშვილი, რომ ის განსხვავდება ტიპური პოსტსაბჭოთა ხელმძღვანელისაგან. ამავდროულად, მართალია ამ წინასაარჩევნო კამპანიაში, NDI-ს და სხვა

ავტორიტეტულ სადამკვირვებლო მისიებს ზომიერი ანგარიშები აქვთ, მაგრამ დარწმუნებული ვარ, თუკი ყურადღებით დააკვირდებიან პროცესს, უფრო კრიტიკულები გახდებიან. მე ამის იმედი მაქვს.

არ მინდა ვივარაუდო, რა მომავალი ექნება ბატონ სააკაშვილს, მაგრამ ის თუ რა ნაბიჯებს გადადგამს ბატონი სააკაშვილი, მნიშვნელოვანია ამ ქვეყნის მომავლისათვის. რა მოლოდინი გვაქვს ევროპელებს - გვინდა ვხედავდეთ დამოუკიდებელ ბაზარს მედიისთვის. ბატონმა გიორგიმ აღნიშნა, რომ ეს უნდა იყოს მხოლოდ არჩევნებამდე. ანუ რა პრინციპი დგას ამის უკან? ეს არ არის ერთი თუ ორი არხი, რომელიც დომინირებს ბაზარზე და რომელიც არის სახელმწიფოს ან ოპოზიციის ხელში. ეს გაცილებით უფრო ფართო უნდა იყოს. არ ვფიქრობ, რომ ეს ხვალვე გაკეთდება, მაგრამ ამ მიმართულებით ნაბიჯები მაინც უნდა გადაიდგას.

ფული, რომელიც ახსენეთ, არ იყო პრობლემა. პრობლემა იყო ის, რომ როდესაც ბატონი ივანიშვილი ბატონ სააკაშვილის მხარეზე იყო, არავის აინტერესებდა მისი ფულის წარმომავლობა. არავინ აკრიტიკებდა მას. რა თქმა უნდა, მე არ ვიცავ ბატონ ივანიშვილს, მას არც ვიცნობ. არც ის ვიცი, რა მიზნები აქვს. რა თქმა უნდა ყველა ყველას მიმართ კრიტიკული უნდა იყოს. ვფიქრობ, ძლიერი და კონკურენტუნარიანი ოპოზიცია უნდა შეიქმნას ქვეყანაში, მაგრამ არც ეს არის საკმარისი.

პრობლემებს ვხედავ იმაში, რასაც თქვენ კანონდარღვევებს ეძახით, და თანხაში, რომლის დახარჯვის უფებაც აქვთ პარტიებს. ფინანსების რეგულაცია - ეს აბსოლუტურად სწორია. ეს ყველაფერი, ცხადია, უნდა გავაკრიტიკოთ. მაგალითად ჩვენი პარტია, „მწვანეების პარტია“ 30 წლის წინ შეიქმნა და პატარა ფულით დავიწყეთ, მაგრამ ამ მცირე თანხებით მოვახერხეთ თვალსაჩინო კამპანიის ჩატარება. იმიტომ რომ ჩვენთვის ხელმისაწვდომი იყო მედია. მაშინ სოციალ-დემოკრატებს არ მოვწონდით. გვებრძოდნენ, მაგრამ მიუხედავად ამისა მოგვეცა შანსი, ლიმიტი, წუთები მედიაში და პარლამენტშიც მოგვეცა ჩვენი წარმომადგენლობა. ოპოზიციამ არ უნდა გარისკოს. მიუხედავად იმისა, რომ ფიქრობს, რომ არის გაყალბება, არც წინასაარჩევნო პერიოდია ისეთი, როგორსაც ისურვებდა, მაგრამ ამის გამო ქვეყნის გადატრიალებას ნუ შეეცდება. ამის გაკეთება არ შეიძლება. რაც შეეხება ხალხის ქუჩაში გამოყვანას, ოპოზიციას ძალიან დიდი სიფრთხილე ჰქმარებთ. თუ შეუძლიათ რომ პარლამენტში ადგილები აიღონ, უმჯობესია უჩვენონ რა ალტერნატიული პროგრამების განხორციელება შეუძლიათ.

ბატონმა კანდელაკმა ძალიან სკეპტიკურად აღნიშნა საგარეო პოლიტიკაში ალტერნატიული მიდგომის შესახებ. შეიძლება ცუდია, რომ ასეთი გეოგრაფია გაქვთ, მაგრამ ეს არის რეალობა და ამ რეალობაში უნდა იმოქმედოთ. რადაცნაირად უნდა დაელაპარაკოთ მეზობლებს. თუ მეზობლებთან ურთიერთობაზე უარი თქვით, ჩათვალეთ, რომ ხაფანგში გაებით. ქვეყნის პოლიტიკური მიზნებიდან გამომდინარე, თუ რომელიმე პოლიტიკური პრობლემის გადაწყვეტა გინდათ, ჩემი რჩევა იქნება, თუმცა არა ვარ პრორუსული, მაგრამ მიუხედავად ამისა, ამ გეოგრაფიულ მდგომარეობაში რაც საქართველოს აქვს, არ შეიძლება რუსეთის იგნორირება.

ქეთევან ციხელაშვილი - დიდი მადლობა რომ ასე ღიად გაგვიზიარეთ თქვენი იდეები. თქვენ ასევე ისაუბრეთ იმაზე, თუ როგორ ხედავთ მედიას საქართველოში. ვიდრე კითხვა - პასუხის რეჟიმზე გადავიდოდეთ, მინდა აღვნიშნო, რომ ჩვენთვის ძალიან მნიშვნელოვანია, გავიგოთ როგორ ხედავენ ჩვენი მეგობრები არსებულ სიტუაციას გარედან, ჩვენი

საზოგადოების მცდელობას კონკრეტულ პრობლემებთან დაკავშირებით. ჩვენ გვინდა ინსტიტუციური გარანტიები. ისეთი ინსტიტუციური გარანტიები, როდესაც პროგრამები შინაარსზე ორიენტირებული იქნება და არა პიროვნებებზე.

ახლა დისკუსიას გახსნილად ვაცხადებ.

მარიონ ყიფიანი - კითხვა მაქვს ბატონ კანდელაკთან წინასაარჩევნო სიტუაციასთან და კონსენსუსთან დაკავშირებით. რა თქმა უნდა, თქვენს მიერ აღნიშნული სიძულვილის ენა სერიოზული პრობლემაა, რაც საზოგადოებრივი დებატების შემაფერხებელი უფროა, ვიდრე ამ დებატების შედეგად საერთო აზრის მიღწევის საშუალება. მე ავსტრიიდან ვარ და ავსტრიის პოლიტიკურ დებატებშიც არის ძალიან ბევრი რამ, რაც პირადად მე არ მომწონს, მაგრამ ვფიქრობ, რომ ესეც დემოკრატიის ნაწილია და უნდა მივიღოთ. თქვენ ისაუბრეთ კონსენსუსზე, მაგრამ საქართველოს რეალობა უჩვენებს, რომ მის შექმნაში საზოგადოების დიდი ნაწილი მონაწილეობას არ იღებს, მას ელიტა გვთავაზობს, თვლით თუ არა, რომ ეს კონსენსუსი ერთ აზრზე უფრო მეტს უნდა ეფუძნებოდეს?

ნინო ელიზბარაშვილი, „ქალი და ბიზნესი“ - მეც ბატონ გიორგისთან მაქვს კითხვა. თქვენ ისაუბრეთ იმ გამოწვევებზე, რომელიც დღეს არსებობს. ჩვენ შევიკრიბეთ იმისთვის, რომ ანალიზი გავუკეთოთ, თუნდაც სიძულვილის ენასთან ბრძოლის კუთხით რა კეთდება. მაინტერესებს მმართველი პარტიის ხედვა, როგორ ავიცილოთ ის საფრთხეები, რომლებიც ჩვენს წინ დგას ამ ორი კვირის განმავლობაში. როგორ დავიცვათ დემოკრატია ჩვენს ქვეყანაში?

კობა კიკაბიძე, „კავკასიური ინსტიტუტი“ - ჩემი შეკითხვა ეხება პოლიტიკური კორუფციის თემას, რომელიც ქოლგას ქმნის მთელი იმ პრობლემატიკის გარშემო, რომელიც აქ იყო ჩამოთვლილი. მე მინდა ამ თემაზე მოვისმინო ქალბატონების პოზიცია. ბატონ გიორგის კი შევახსენო, რომ ამ თემაზე დისკუსიის დაწყების მიზნით შარშან დეკემბერში წერილობით მოგმართეთ. მე სტატია დავწერე ამ თემაზე. პარლამენტის ბიბლიოთეკაში უკვე დანიშნული იყო დრო დისკუსიისთვის, მაგრამ პარლამენტიდან დაიბლოკა ამ თემის განხილვა.

ლიკა ზაკაშვილი, ჟურნალი „ლიბერალი“ - ბატონ გიორგისთან მაქვს კითხვა. თქვენ ჩამოთვალეთ, თუ რა მიაჩნია მმართველ პარტიას გამოწვევად. მაინტერესებს რა არის თქვენთვის პასუხი მთელ იმ გამოწვევებზე, რომელიც სამოქალაქო საზოგადოების მხრიდან, ამ შემთხვევაში “ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციის” მხრიდან იქნა გაჟღერებული.

ქეთევან ციხელაშვილი - ახლა მივცეთ მომხსენებლებს კითხვებზე პასუხის გაცემის საშუალება. მოვუსმინოთ ბატონ გიორგი კანდელაკს, რომელიც რთულ შეკითხვებზე პასუხის გაცემას შეეცდება.

გიორგი კანდელაკი - რაც შეეხება კონსენსუსის საკითხს, თუ როგორ იქნა მიღწეული, და რატომ არ ვეთანხმებით ამ მიდგომას საჯარო დისკუსიაში, ამას მივაღწიეთ თანმიმდევრული კამპანიების და მუშაობის შედეგად. იმ კამპანიების შედეგად, რომლის ფარგლებშიც მოვუწოდებდით ეთნიკური უმცირესობების ინტეგრირებისაკენ. გვქონდა

საპროტესტო დემონსტრაციები ქუჩებში, ამას ეწინააღმდეგებოდა ეკლესიაც. ოპოზიცია ამ საკითხთან დაკავშირებით ოპოზიციაში ჩაუდგა მთავრობას. მაგალითად ალასანიამ თქვა, რომ ვეტო უნდა დაედო მთავრობას ამ კანონზე. არ შეიძლებოდა პატრიარქის გარეშე ამის გაკეთება. ნატოსთან დაკავშირებით ცოტა აკადემიური დისკუსია იმართებოდა, იმიტომ რომ 1921 წელი რომ ავიღოთ, მაშინაც კი სრული თანხმობა იყო იმასთან დაკავშირებით, რომ საქართველო ევროპისკენ უნდა მიდიოდა. 2008 წლის იანვარში ჩატარდა რეფერენდუმი და მოსახლეობის 77%-მა ხმა მისცა საქართველოს ევროინტეგრაციას. ეს ძალიან მაღალი პროცენტია.

საქართველოში გაცილებით უფრო ლიბერალური კანონმდებლობაა გამოხატვის თავისუფლებასთან დაკავშირებით, ვიდრე ბევრ სხვა ქვეყანაში. ნებისმიერ აზრს აქვს არსებობის უფლება. მაგრამ აქ ერთ კითხვასთან მივდივართ, ადამიანები, რომლებიც სიძულვილის ენით მეტყველებენ, ბატონ ივანიშვილის მხარეს არიან. მან თქვა, რომ საქართველოს მთავრობის მიზანია შეამციროს საქართველოს ეთნიკური მოსახლეობა 40%-მდე. ადამიანები, რომლებიც მარგინალები იყვნენ, “ქართული ოცნების” აქტივისტებად გადაიქცნენ და მათი აზრი უნდა მოვისმინოთ პარლამენტში. კი ბატონო, მოვისმენთ, მაგრამ ეს იქნება უკან გადადგმული ნაბიჯი დემოკრატიის თვალსაზრისით. ამ ფულის შემოსვლამდე ოპოზიციურ პარტიებზე 70%-მდე იხარჯებოდა, ბატონმა ივანიშვილმა ეს თავად აღნიშნა. ახლა საუბარია ექვს ნახევარ მილიარდ დოლარზე.

ქეთევან ციხელაშვილი - მივყვით დისკუსიის მსვლელობას, დრო ცოტა გვაქვს. ვიცი, რომ ბევრი სათქმელი გაქვთ აუდიტორიისთვის, მაგრამ იქნებ გვითხრათ, რა უნდა გავაკეთოთ დარჩენილ ორ კვირაში, რომ გავაუმჯობესოთ სიტუაცია. შესაძლებელია თუ არა სიტუაციის გაუმჯობესება. რაც შეეხება სამოქალაქო საზოგადოების წუხილს, ეთანხმებით თუ არა ამ წუხილს და ფიქრობთ თუ არა რომ მთავრობას ან ოპოზიციას აქვს შესაძლებლობა გააუმჯობესოს გარემო.

გიორგი კანდელაკი - რა თქმა უნდა საქართველოში ძალიან ლიბერალური კანონმდებლობაა სიტყვის თავისუფლების შესახებ, რომელიც 2004 წელს მივიღეთ. ჩვენ ახალი დემოკრატია ვართ. როგორ შეგვიძლია თავი ავარიდოთ ყველა ამ სირთულეს. ჯერ პოლიტიკური კულტურა უნდა ჩამოვაცალიბოთ. ვფიქრობ, ეს თვითრეგულაციის საკითხია. არსებობს ეთიკის კოდექსი და მიხარია, რომ არასამთავრობო ორგანიზაციებმა მხარი დაუჭირეს კოდექსს, იმას, რომ არ ჟღერდეს სიძულვილის ენა. თუმცა სამწუხაროდ არ შეწყდა სიძულვილის ენის გამოვლინებები. სახელმწიფოს აშენება საბავშვო ბაღი არ არის, ეს ასე სწრაფად არ ხდება. ჩვენ დიდი ხანი არ გვქონია სახელმწიფო და მხოლოდ ახლა დავიწყეთ მისი შექმნა.

შევეცდები თანმიმდევრულად მივყვე დასმულ კითხვებს. რაც შეეხება საბიუჯეტო ხარჯებს, საბიუჯეტო ხარჯების წარმოჩენა როგორც პოლიტიკური პარტიის მიღწევა, ეს ჩემი აზრით არის არაპროპორციული განცხადება. ნებისმიერი მთავრობა არჩევნების წინ ცდილობს ყურადღება გაამახვილოს იმაზე, რაც უკვე გაკეთდა. მაგალითად, თუ გახსოვთ ახალი საბიუჯეტო ხაზების შექმნის ლიმიტი. დიდი წყალდიდობა რომ იყო კახეთში, აქ იყო ერთადერთი გამონაკლისი. ადამიანებს შორის, რომლებსაც დაევალებათ ხალხის დახმარება, ერთერთს ეცვა პარტიის ემბლემიანი მაისური. მის მიმართ სანქციები უკვე გატარდა. რაც შეეხება შეწირულობებს, არის მცდელობები პარტიებმა ბრალდებები წაუყენონ ერთმანეთს.

არის შემთხვევები როდესაც ადამიანს სამსახური და ფული არა აქვს, უცებ ათასობით ლარის შეწირულობას აკეთებს და როგორ ახსნათ ეს? კონტროლის პალატა და უწყებათაშორისი კომისია ამაზე რეაგირებს, და მიუკერძოებლად რეაგირებს. შემიძლია მოგიყვანოთ კონკრეტული მაგალითი, სადაც ამ სააგენტომ რეკომენდაცია გაუწია სანქციებს მმართველი პარტიის წინააღმდეგ. რაც შეეხება მედიას, ჩვენ წავიკითხეთ ყველა დოკუმენტი და ძალიან გამაკვირვა ქალბატონ ფონ კრამონის სიტყვამ, რომ უფრო მკაცრ წესებს ელოდება მომავალში. ვნახოთ, რა დოკუმენტებს მივიღებთ ამ ორგანიზაციებიდან ახლო მომავალში. მაგრამ რაც შეეხება მედიას, ევროკავშირის შვიდი თვით ადრე ვთხოვეთ მედია მონიტორინგის ჩატარება. ის მაისში დაიწყო. თვეში ერთხელ ქვეყნდება ანგარიში. კი, აღიარებენ პოლარიზაციას, მაგრამ საზოგადოებრივი მაუწყებელი ძალიან დაბალანსებულია. ყველამ ასე შეაფასა.

ქეთევან ციხელაშვილი - ვფიქრობ, კითხვა დაისვა არა მარტო დისბალანსის შესახებ, არამედ ინფორმაციის თანაბარ ხელმისაწვდომობაზე. ქალბატონმა თამარმა ისაუბრა სავალდებულო გადასვლაზე ყველა არხის და სატელიტურ ანტენებზე. ჩვენ ვთქვით, რომ ეს სწრაფად უნდა მოხდეს, რათა მოსახლეობას მიეცეს მისი მიღების შესაძლებლობა.

გიორგი კანდელაკი - სიტყვა ბალანსში თანაბარ ხელმისაწვდომობას ვგულისხმობდი. არიან ექსპერტები, რომლებიც ითვლიან რამდენი წუთი ეძლევა თითოეულ პარტიას. ეს რაოდენობრივად დათვლა გვიჩვენებს, რომ თოქშოუები, ახალი ამბები, პოლიტიკური რეკლამა, რომელიც სხვათა შორის უფასოა საჯარო არხებზე, პირველ არხზე აბსოლუტურად დაბალანსებულია, სარედაქციო პოლიტიკა და „რუსთავი2-სა“ და „იმედის“ მოცვა მეტნაკლებად დაბალანსებულია, თუმცა ცოტათი ტენდენციურია მმართველი პარტიის მიმართ.

მინდა ვუპასუხო ჩემს მისამართით დასმულ კითხვებს. რაც შეეხება „მესტროს“ თეფშებს, თქვენ ბრძანეთ, რომ გადაწყვეტილება მიღებულია და მიხარია, რომ გადაწყდა ეგ საკითხი. დღეს უნდა ყოფილიყო სამუშაო ჯგუფის შეხვედრა. რადგან „გლობალ ტვ-ს“ „თეფშების გავრცელება წინასაარჩევნო კამპანიას დაუკავშირდა და თქვეს, რომ „ქართული ოცნება“ მათ უფასოდ დაარიგებდა, ეს თავისთავად პოლიტიკური რეკლამა იყო. და ბოლოს, არაფერი მითქვამს იმ წნეხზე, რომელსაც „ქართული ოცნება“ ქართულ საზოგადოებაზე ახორციელებს. ამ წნეხის შედეგად შეიქნმა ცილისმწამებლური კამპანია და ბრალდებებს უყენებენ მთავრობის წარმომადგენლებს და სამწუხაროა, რომ ეს [არასამთავრობო] ორგანიზაციები უფრო ნაკლებად მიუთითებენ იმ ზეწოლაზე, რომელსაც ახორციელებს „ქართული ოცნება“ და მისი მომხრეები. მაგალითად, უფლებადამცველმა ნანა კაკაბაძემ, არაერთი ჰომოფობიური განცხადება გააკეთა, უფრო მეტიც იგი ამბობს რომ ჰომოსექსუალობა უნდა იყოს სისხლის სამართლის დანაშაული.

ქეთევან ციხელაშვილი - ჩვენ, როგორც სამოქალაქო საზოგადოებამ, გუშინ სერიოზული განცხადება გავაკეთეთ ურთიერთბრალდებებთან და სიძულვილის ენასთან დაკავშირებით, ყოველივე იმასთან დაკავშირებით რაც მიუღებელია და არ შეესაბამება ევროპულ სტანდარტებს. ეს ყველა პარტიას ეხება. შემიძლია გამოგიგზავნოთ ეს ინფორმაცია. ახლა სხვა მომხსენებლებს მოვუსმინოთ.

ვიოლა ფონ კრამონი - ბატონ კანდელაკს მინდა ვუპასუხო სიძულვილის ენასთან დაკავშირებით. ჰომოფობიური გამოსვლები არ არის ახალი. ეს მთელი საზოგადოების პრობლემაა. თუ გინდათ თქვათ, რომ ჩვენ განსხვავებულები ვართ, და მოვახდენთ ეთნიკური და სექსუალური უმცირესობების ინტეგრირებას, ეს ძალიან კარგი იქნება. კი ბატონო, გააკეთეთ, უჩვენეთ ამომრჩევლებს, რომ თქვენ განსხვავებულები ხართ, რომ არ ხართ იმათგანი, ვინც სიძულვილის ენას იყენებს, ეს თქვენი პლუსი იქნება. მაგრამ ამის ნაცვლად თქვენ სხვებზე ლაპარაკობთ. კი, აკეთებენ სხვებიც, არის საზოგადოებაც, რომელიც ამას მოიწონებს, მაგრამ თქვენ, როგორც მმართველ პარტიას, ცოტა უფრო განსხვავებული პროგრამა უნდა შემოგელოთ სკოლებში, უფრო მეტი მრავალფეროვნება უნდა შემოგელოთ. თუნდაც პოლიციელებს შორის. ეს იქნებოდა ჩემი რეკომენდაცია.

თქვენ ბრძანეთ, რომ 20-იან წლებში უკვე იყო კონსენსუსი საქართველოს ევროპული მიმართულებით სვლის შესახებ. მე მგონი ამას არავინ უარყოფს. ადამიანებს, ვისაც ველაპარაკები, ძალიან უნდათ ამ ამბიციური გზის გავლა. ევროკავშირში ყველა ხელს შეუწყობს ამას და მასთან ინტეგრაციას კითხვის ნიშნის ქვეშ არავინ აყენებს.

თამარ ჩუგოშვილი - ვეცდები ძალიან მოკლედ ვისაუბრო. ჩვენი ორგანიზაცია ორივე მხრიდან განიცდის თავდასხმებს. როდესაც ცდილობ იყო დამოუკიდებელი დამკვირვებელი, ყველა გაკრიტიკებს და ცდილობს შეცვალოს შენი დამოკიდებულება. ჩვენ ორივე მხრიდან განვიცდით ზეწოლას. ხელისუფლების მხრიდან ხშირად ისმის ჩვენი კრიტიკა, გვიწოდებენ ოპოზიციურს, თუმცა ჩვენ მხოლოდ იმას ვცდილობთ, ჩვენი საქმე კარგად ვაკეთოთ. რაც შეეხება შეკითხვას პოლიტიკურ კორუფციასთან დაკავშირებით, ოპოზიციის ლიდერი ფლობს უდიდეს რესურსს, მაგრამ ჩვენთვის უფრო ის არის მნიშვნელოვანი, როგორ უმკლავდება მთავრობა არსებულ გამოწვევებს. ჩვენ ვხედავთ, რომ სახელმწიფო ინსტიტუციები, რომლებიც მიუკერძოებელი უნდა იყვნენ და არა რომელიმე პოლიტიკური პარტიის ნაწილი, რეალურად სრულიად განსხვავებულად მოქმედებენ.

მთავრობა და მაგალითად, ცენტრალური საარჩევნო კომისია, პოლიცია, პროკურატურა, სასამართლოები - ვხედავთ, რომ ერთად მუშაობენ პოლიტიკური ოპონენტების წინააღმდეგ. და გარკვეული შემთხვევების ანალიზის დროს ეს ძალიან მკაფიოდ ჩანს. კონტროლის პალატის სანქცია ორ-სამ საქმეზე მმართველი პარტიის წინააღმდეგ, სავსებით არაპროპორციულია იმ დარღვევებთან შედარებით, რომლის მტკიცებულებებიც რეალურად არსებობს მმართველ პარტიასთან მიმართებაში. სამწუხაროდ, ამ დარღვევებს რეაგირება არ მოჰყოლია. შეგვიძლია მოგიყვანოთ უამრავი მაგალითი, როდესაც სახელმწიფო აუდიტი ოპოზიციურ პარტიებს დაუსაბუთებლად აკისრებდა დიდ ჯარიმებს. ახლა შეუძლებელია კონკრეტული შემთხვევების განხილვა, მაგრამ როგორც არ უნდა იყოს პოლიტიკური მოთამაშე, რა ცუდი პოლიტიკური მიზნებიც არ უნდა ჰქონდეს მას, ეს არ ნიშნავს იმას, რომ მთელი სახელმწიფო კანონის დარღვევით, კონსტიტუციის დარღვევით უნდა ეომებოდეს ასეთ პოლიტიკურ მოთამაშეს. სახელმწიფომ უნდა უზრუნველყოს თანასწორუფლებიანი გარემო პოლიტიკური პარტიებისათვის, რათა ისინი თვითონ შეეჯიბრონ ერთმანეთს. წინააღმდეგ შემთხვევაში არ იქნება პოლიტიკური კონკურენცია, არამედ ყოველთვის იქნება დისპროპორციული ძალა ხელისუფლებაში.

- შეკითხვა მაქვს სტუმართან, ქალბატონ კრამონთან. ამ დებატების სათაურიდან გამომდინარე ჩანს, რომ ევროპის სამეზობლო პოლიტიკა ძალიან მნიშვნელოვანია

ევროკავშირისათვის. ძალიან გთხოვთ შეაფასოთ ის ინსტრუმენტი, რომლის მეშვეობითაც ხორციელდება „აღმოსავლეთის პარტნიორობა“. ე რთი საინტერესო კონცეფცია მოვისმინე ევროპაში. ეს არის „სტაფილოს“ პრინციპი, როდესაც სახელმწიფო როგორც ჯილდოს ისე იღებს „სტაფილოს“, მაგალი თად ფინანსურ დახმარებას. საქართველოს შემთხვევაში შეგვიძლია ამ ჯილდოს გამოყენება? შეგვიძლია დიფერენციაცია მოვახდინოთ, „სტაფილოს“ ვაძლევთ რეჟიმს თუ ქვეყანას?

ვიოლა ფონ კრამონი - რაც შეეხება ევროპის სამეზობლო პოლიტიკას, ახლა მიმდინარეობს ამ ინსტრუმენტების რესტრუქტურისაცა და ბრიუსელში ბატონი ფულე ამ თემებზე გვესაუბრება არა მარტო ჩვენ, „მწვანეებს“. ძალიან რთულია ვთქვათ, რა „სტაფილო“ გვიჭირავს ხელში. საუკეთესო ინსტრუმენტი, რომელიც გაგვაჩნია, არის უფიზო რეჟიმი. ეს არ მიიჩნევა საუკეთესო ინსტრუმენტად მაგალითად გერმანიაში. ჩვენ არ ვფიქრობთ, რომ ეს არის ე.წ. „სტაფილო“. საბოლოო ჯამში, არჩევნების დღეს და არჩევნების დღის მერე მინდა დავინახო, საქართველომ დაამტკიცოს, რომ მან ისე ჩაატარა არჩევნები, რომ შედეგად უფრო დაბალანსებული სისტემა მიიღო. რა თქმა უნდა, შეგვიძლია წავახალისოთ, რომ ეს სწორედ ასე მოხდეს. ცოტა კრიტიკით უნდა გამოვიდე ევროკავშირის მიმართ. ჩვენ ვცდილობთ ყველა ერთ ქვაბში მოვხარშოთ. ვადარებთ საქართველოს და მოლდოვას, ვამბობთ რომ მოლდოვა უსწრებს საქართველოს და პირიქით. მიღწევები უნდა შეფასდეს თვითონ ქვეყნის საზოგადოების მიერ.

ქეთევან ციხელაშვილი - უნდა დავასრულოთ დისკუსია. არსებული გამოწვევები, რაც ჩვენ გავახმოვანეთ, ერთობლივად შეგვიძლია გადავლახოთ. უნდა გავაუმჯობესოთ სიტუაცია ისე, რომ ჩვენი ევროატლანტიკური ინტეგრაციის საკითხი არ დადგეს კითხვის ნიშნის ქვეშ. ჩვენ ვაღიარებთ და ვაფასებთ ევროპის და დასავლეთის ქვეყნების დახმარებას და იმედი გვაქვს, რომ პოლიტიკური პარტიები გაითვალისწინებენ სამოქალაქო საზოგადოების ხმას. ჩვენ აქ ვართ, ვაკვირდებით სიტუაციას და მზად ვართ დროული განგაშის ასატეხად.

დიდი მადლობა მომხსენებლებს.